

Małgorzata Jabłońska

Uniwersytet Łódzki

FINANSOWANIE POMYSŁÓW INNOWACYJNYCH MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW NA PRZYKŁADZIE *COMPETITIVENESS AND INNOVATION FRAMEWORK PROGRAMME (CIP)*

*Gdzieś w jakimś garażu jakiś przedsiębiorca
odlewa pocisk, na którym widnieje nazwa Twojej firmy.
Masz zatem tylko jedną możliwość – strzelić pierwszy.
Musisz wyprzedzić innowatorów w dziedzinie innowacji*
Gary Hamel¹.

Wprowadzenie

Ważnym elementem realizowanej przez Unię Europejską polityki proinnowacyjnej jest wsparcie rozwoju przedsiębiorstw, w szczególności małych i średnich (MSP) pod względem sukcesywnego podnoszenia ich innowacyjności i konkurencyjności. Istotnym problemem dla rozwoju sektora MSP w Polsce, jeszcze przed wstąpieniem do Unii Europejskiej, był brak środków finansowych na realizację przedsięwzięć innowacyjnie rozwojowych oraz utrudniony dostęp do informacji i zewnętrznych źródeł finansowania. Konsekwencją takiego stanu są niskie nakłady na inwestycje, innowacje i rozwój kadr, a także słaba współpraca z jednostkami naukowo-badawczymi. Polskie przedsiębiorstwa na rynku międzynarodowym nie są konkurencyjne, w większości nie wykazują potencjału niezbędnego do efektywnego funkcjonowania i działania na rynku konkurencyjnym i przepelnionym innowacjami.

¹ Ekspert zarządzania, założyciel firmy Strategie zajmującej się doradztwem. <http://www.eurofundsnews.eu/publikacje/oinnovacjach.html>.

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie najważniejszych czynników determinujących wdrażanie projektów innowacyjnych w przedsiębiorstwach z sektora małych i średnich (MSP) oraz analiza i ocena efektywności jednego z narzędzi polityki innowacyjnej Unii Europejskiej – Programu Ramowego na rzecz Konkurencyjności i Innowacji (*Competitiveness and Innovation Framework Programme* – CIP). Program ten jako jeden z wspólnotowych instrumentów finansowych ma ułatwić dostęp przedsiębiorstw, w szczególności MSP, do finansowania kapitałowego.

1. Innowacja i innowacyjność – terminologia

Innowacyjność jest czynnikiem mającym wpływ na poziom rozwoju społeczno-gospodarczego kraju i siłę krajowej gospodarki. W ostatnich latach stała się na tyle istotna, iż przez wielu ekonomistów jest postrzegana jako jeden z ważniejszych czynników decydujących o poziomie międzynarodowej konkurencyjności państwa. Innowacje to nic innego jak mechanizm wspierania przedsiębiorczości, działania, które umożliwiają nadanie zasobom nowych możliwości ekonomicznych. Stanowią siłę napędową rozwoju gospodarczego, powodując tym samym, iż poziom jakości życia społeczeństwa ulega wzrostowi.

W procesie rozwoju nauki dokonała się pewna ewolucja pojęcia innowacja. Niegdyś była ona rozumiana jako podejmowanie nowej działalności gospodarczej lub świadczenie nowych usług. Dziś wielu ekonomistów formułuje odmienne definicje dla tego pojęcia. Innowacja to już nie tylko „novum”, ale i ulepszenia zastosowane w produkcji, przy czym owe ulepszenia (procesu czy produktu) są nowe przynajmniej z punktu widzenia wprowadzającego je przedsiębiorstwa.

Innowacja jest generalnie rozumiana, jako nowość, rzecz nowo wprowadzona, wdrażanie nowych technologii w gospodarce kraju bądź organizacji. Innowacje technologiczne z reguły dzieli się na innowacje produktowe, polegające na wprowadzeniu do produkcji nowych wyrobów lub też usług oraz innowacje procesowe, czyli skorzystanie z nowatorskich sposobów w celu uzyskania tych samych wyrobów². Samo pojęcie innowacji pochodzi od łacińskiego słowa *innovare*³ i oznacza „odnawiać”. Szersze znaczenie termin ten przybiera w odniesieniu do zjawisk dokonujących się w rzeczywistości gospodarczej, gdzie innowacja

² *Raport o innowacyjności gospodarki polski w 2007 roku*. Red. T. Baczko. Instytut Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2007, s. 223.

³ *Innowacyjne zamówienia publiczne w Polsce – ekspertyza*. PARP, Warszawa 2011, s. 12.

przybiera formę wieloetapowego procesu determinowanego przez grę czynników.

Pojęcie innowacji zostało wprowadzone przez austriackiego ekonomistę – Josepha Schumpetera. Zgodnie z prezentowaną przez niego teorią innowacja obejmuje:

- wprowadzenie do produkcji wyrobów nowych lub też udoskonalenie dotychczas istniejących,
- wprowadzenie nowej lub udoskonalonej metody produkcji,
- otwarcie nowego rynku,
- zastosowanie nowego sposobu sprzedaży lub zakupów,
- zastosowanie nowych surowców lub półfabrykatów,
- wprowadzenie nowej organizacji produkcji⁴.

Schumpeter utożsamiał innowacje z pojęciem „nowy”, z pierwszym zastosowaniem danego rozwiązania. Nie uznawał za innowacje ich upowszechniania. Proces ten określał mianem imitacji. Znaczenie przypisywał także osiągnięciu pozytywnego wyniku ekonomicznego z wprowadzenia innowacji i możliwości jej wykorzystania w praktyce⁵.

Na inny aspekt innowacji zwraca uwagę definicja S. Szulika i P. Tamowicza. Według autorów innowacja dotyczy całego zakresu działalności przedsiębiorstwa, tj. nie tylko działalności technologicznej, ale również marketingu, organizacji pracy, dostaw, finansowania i innych. Innowacja to nie tylko nowy na skalę światową produkt czy technologia, które rewolucjonizują daną dziedzinę⁶. Literatura przedmiotu wskazuje również na wąskie i szerokie znaczenie pojęcia innowacja. W wąskim ujęciu innowacja występuje jako wynalazek, który ma określone zastosowanie, natomiast w szerszym ujęciu pojęcie to jest utożsamiane z procesem zarządzania, obejmującym różnorodne czynności, prowadzące do tworzenia, rozwijania i wprowadzania nowych wartości w produktach lub nowych połączeń środków i zasobów, które są nowością dla tworzącej lub wprowadzającej je jednostki⁷.

⁴ *Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć*. Red. K.B. Matusiak. PARP, Warszawa 2005, s. 65.

⁵ P. Niedzielski, K. Rychlik: *Innowacje i kreatywność*. Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2006, s. 19.

⁶ S. Szulika, P. Tamowicz, M. Mackiewicz, E. Wojnicka: *Regionalne strategie i systemy innowacji. Najlepsze praktyki i rekomendacje dla Polski*. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2004, s.19.

⁷ P. Niedzielski, K. Rychlik: *Op. cit.*, s. 21.

Tabela 1

Teoria innowacji

Autor definicji	Definicja
CH. Freeman	– o innowacji można mówić wtedy, gdy po raz pierwszy stanie się ona przedmiotem handlu
G. S. Altshuller	– związek innowacji i kreatywności – innowacja to złożone zjawisko, odmienny sposób organizowania,
P. Drucker	– innowacja jako pojęcie społeczne i ekonomiczne, – szczególne narzędzie przedsiębiorców, za pomocą którego ze zmiany czynią okazję do podjęcia nowej działalności gospodarczej lub do świadczenia nowych usług
D. Begg	– to zastosowanie nowej wiedzy w procesie produkcji

Źródło: *Innowacyjne zamówienia publiczne w Polsce – ekspertyza*. PARP, Warszawa 2011, s. 12-13.

Mnogość definicji – pojęcia innowacja świadczy o wieloaspektowości badanego problemu. Wnioski, jakie nasuwają się po przeanalizowaniu literatury przedmiotu z tego zakresu, pozwalają stwierdzić, iż efektywność upowszechnianych innowacji ma duży wpływ na gospodarkę. Dzieje się tak, dlatego że innowacja rodzi się wraz z pomysłem i potrzebą, a następnie w zależności od tego, jakiego obszaru dotyczy, ewoluje stwarzając okazję do podjęcia i realizacji nowych wyzwań gospodarczych. Efektem innowacji jest zaspokojenie konkretnych potrzeb, które ujawniają się w drodze realizowanej praktyki gospodarczej, np. w drodze wprowadzenia nowego lub ulepszanego produktu.

2. Bariery finansowania nowych przedsięwzięć innowacyjnych

Wprowadzanie efektywnych rozwiązań innowacyjnych sprzyja rozwojowi przedsiębiorstw oraz całej gospodarki. Dużą rolę odgrywają tu więc małe i średnie przedsiębiorstwa, które są podstawowym podmiotem kreacji innowacji. Wdrożenie rozwiązań innowacyjnych wiąże się ze znacznymi kosztami, dlatego przedsiębiorstwa powinny umiejętnie poszukiwać odpowiedniego oraz efektywnego źródła finansowania projektów innowacyjnych. Ważne jest zatem, aby pozyskanie odpowiednich zasobów, w tym środków finansowych na utrzymywanie potencjału innowacyjnego firmy, było poparte znajomością zagadnień ekonomiczno-prawnych oraz rynkowych. Dodatkowo źródło finansowania innowacji powinno odpowiadać na potrzeby przedsiębiorstwa, co w szczególności jest ważne w kontekście małych i średnich firm, które dysponują dużym potencjałem.

Przedsiębiorcy, planujący realizację pomysłu innowacyjnego, stają przed wieloma dylematami, które jednocześnie potrafią je ograniczać. Bariery te, co ważne, występują zarówno po stronie otoczenia przedsiębiorstw, jak i w ich wnętrzu. Najważniejszą determinantą w tym zakresie jest dostępność do niezbędnego kapitału.

Tabela 2

Czynniki hamujące wprowadzanie innowacji w polskich przedsiębiorstwach

Czynnik	Procent wszystkich przedsiębiorstw prowadzących działalność innowacyjną w usługach	Procent wszystkich przedsiębiorstw prowadzących działalność innowacyjną w przemyśle
ryzyko ekonomiczne	3	15
koszty	20	19
źródło finansowania	14	21
organizacja/elastyczność	2	5
kwalifikacje pracowników	6	4
informacja na temat technologii	2	4
informacja o rynku	4	4
regulacje	5	7
zainteresowania klientów	5	8

Źródło: P. Crowley: *Innovation in the New Member States and Candidate Countries. Output, Barriers and Protection*. „Statistics in Focus, Science and Technology” 2004, 13, s. 5.

Banki niechętnie udzielają pożyczek przedsiębiorstwom opartym na wiedzy, które nie mają zabezpieczenia. Wsparcie ze środków publicznych, mające na celu przyciągnięcie prywatnych funduszy na opracowanie produktu i rozpoczęcie działalności, jest zbyt rozdrobnione lub zarządzane w nieprofesjonalny sposób. Innowacyjne przedsiębiorstwa, które dysponują potencjałem, mają ograniczony dostęp do funduszy na dalszy rozwój, w szczególności z funduszy venture capital. Większość funduszy venture capital w Europie jest zbyt mała, by wspierać⁸. Z uwagi na fakt, iż venture capital, to część kapitału private equity, czyli kapitału, który jest przeznaczony w dużej mierze dla przedsiębiorstw we wczesnych fazach rozwoju, ich wykorzystanie w celu sfinansowania projektów innowacyjnych powinno być uproszczone.

Istnieje kilka przyczyn niskiej innowacyjności polskich przedsiębiorstw, co w literaturze często określa się jako czynniki determinujące wprowadzenie

⁸ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów. Projekt przewodni strategii Europa 2020. Unia Innowacji SEC (2010) 1161, Komisja Europejska, Bruksela 2010, s.14.

rozwiązań innowacyjnych przez firmy. Z badań przeprowadzonych przez PARP w 2005 r.⁹ wynika, iż najczęstszymi powodami, dla których przedsiębiorcy wystrzegają się wdrażania innowacji są ograniczenia finansowe wynikające przede wszystkim z niesprawnie działającego systemu wsparcia dofinansowania działalności innowacyjnej. Polskie przedsiębiorstwa cechują się wysoką niepewnością w kwestii dążenia do technologicznego rozwoju oraz innowacji. Problemów nastręcza również dokładne oszacowanie rozmiarów inwestycji, jaka musi być poczyniona, by przedsięwzięcie stało się w przyszłości generatorem zysków. Utrudnieniem w pozyskaniu kapitału stanowi przede wszystkim wysokie ryzyko oraz wrażliwość realizowanych projektów. Innym ograniczeniem jest stosunkowo niewielka wartość aktywów rzeczowych innowacyjnych, które mogłyby stać się godnym zabezpieczeniem kredytu. Czynnikiem utrudniającym dostęp sektora MSP do kapitału zewnętrznego jest występowanie tzw. luki finansowej. Odnosi się ona do przedsiębiorstw, które rozrosły się do tego stopnia, że wykorzystywały już wszystkie możliwości finansowania krótkookresowego, ale w dalszym ciągu są zbyt małe, aby pozyskiwać fundusze z rynków kapitałowych. Luka finansowa występuje wówczas, gdy przedsiębiorstwo, ze względu na niedoskonałości rynku, nie ma możliwości zdobycia środków finansowych na realizację przedsięwzięcia. Taka sytuacja stanowi poważną barierę dla wzrostu i rozwoju nie tylko przedsiębiorstwa czy sektora, ale ma również wpływ na rozwój gospodarki kraju oraz wielkość PKB danego kraju¹⁰.

Działania podejmowane w ramach Unii Europejskiej mają na celu krzewienie postaw proinnowacyjnych w szczególności w małych i średnich przedsiębiorstwach. Jednym z celów Unii w zakresie polityki proinnowacyjnej jest wprowadzenie mechanizmów, które zachęcają do wdrażania rozwiązań innowacyjnych na wszystkich etapach rozwoju przedsiębiorstwa. W kontekście działań realizowanych w bieżącym okresie programowania, Unia Europejska zobowiązała się do:

- Wprowadzenia w życie do 2014 r. instrumentów finansowych dla przyciągnięcia znacznych funduszy prywatnych i uzupełnienia rynkowych luk w zakresie inwestycji w badania i innowacje.
- Komisja ma zagwarantować funduszom venture capital działającym w dowolnym państwie członkowskim możliwość prowadzenia działalności i inwestowania swobodnie na terenie całej UE.

⁹ Badanie opierało się na kwestionariuszu badawczym. Ankietyzację przeprowadzono w listopadzie 2004 r. na próbie 1000 przedsiębiorstw za pośrednictwem grupy ankieterów Instytutu Badania Opinii i Rynku PENTOR S.A.

¹⁰ B. Mikołajczyk, T. Rynkowski: *Wokół przedsiębiorczości i innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw*. W: *Finansowe uwarunkowania konkurencyjności przedsiębiorstw z uwzględnieniem sektora MSP*. Red. B. Mikołajczyk. Difin, Warszawa 2006, s. 211-212.

- Komisja będzie wspierać nawiązywanie kontaktów między innowacyjnymi firmami i odpowiednimi inwestorami ponad granicami państw. Skoncentruje się m.in. na szczególnych problemach finansowych, z jakimi borykają się małe innowacyjne przedsiębiorstwa.
- Komisja będzie dokonywała przeglądu zasad ramowych dotyczących pomocy państwa na rzecz badań, rozwoju i innowacji, aby ustalić, jakie formy innowacji mogą być odpowiednio wspierane, m.in. dotyczące kluczowych technologii oraz innowacji służących rozwiązaniu najważniejszych problemów społecznych, oraz w jaki sposób państwa członkowskie mogą je najlepiej wykorzystać¹¹.

Unia Europejska w każdym z kolejnych okresów programowania stawia sobie za cel wypracowanie ram polityki proinnowacyjnej, która obejmie wszystkie regiony Wspólnoty, mając na uwadze niedopuszczenie do powstania przepaści między najbardziej innowacyjnymi regionami a resztą Unii. Kluczową rolę w tym zakresie odgrywają fundusze strukturalne, które sprzyjają dokonywaniu znaczących inwestycji w sferę badań oraz innowacji.

3. *Competitiveness and Innovation Framework Programme* (CIP) 2007-2013 jako skuteczne narzędzie wspierania innowacyjności

W latach 2007-2013 wszystkie państwa członkowskie znaczną część środków finansowych przeznaczały na badania i rozwój, innowacje i rozwój gospodarki opartej na wiedzy. Biorąc pod uwagę fakt, że 99% przedsiębiorstw w UE to małe i średnie przedsiębiorstwa (MSP), jest oczywiste, że odgrywają one i będą odgrywać kluczową rolę w przezwyciężaniu kryzysu gospodarczego i tworzenia „Innowacyjnej Unii”. Innowacje to jeden z czynników, które powinny pomóc Europie wyjść z kryzysu gospodarczego, dlatego też badania przeprowadzone w Niemczech wykazały, iż w okresie kryzysu gospodarczego wiele MSP zwiększyło nakłady na działalność innowacyjną¹².

Program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (CIP) został powołany do życia w celu aktywizacji postaw proinnowacyjnych oraz promocji konkurencyjności przedsiębiorstw europejskich. Rada Europejska w Lizbonie w 2000

¹¹ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego..., op. cit., s. 16.

¹² Innovation Policy at Regional Level Craft and SME Priorities for the New Innovation Strategy. Discussion paper from UEAPME secretariat, 3 June 2010, s. 1.

roku postawiła sobie za cel uczynienia z Unii Europejskiej najbardziej konkurencyjnej i dynamicznej gospodarki opartej na wiedzy, podkreślając jednocześnie stworzenie klimatu korzystnego dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw. Program (CIP) stworzono przede wszystkim z myślą o MSP, natomiast jego zadaniem jest wspieranie działalności innowacyjnej poprzez zapewnienie lepszego dostępu do środków finansowych oraz świadczenie na poziomie regionalnym usług wsparcia dla biznesu.

Problemy w zakresie pozyskania finansowania na realizację projektów innowacyjnych stanowią jedną z głównych barier utrudniających rozwój przedsiębiorstw, dlatego też CIP ma na celu „pokonanie” niedoskonałości rynku, skutkujących ograniczonym dostępem do kapitału własnego, kapitału ryzyka i kredytów dla małych i średnich przedsiębiorstw poprzez wspólnotowe instrumenty finansowe zarządzane w imieniu Komisji przez Europejski Fundusz Inwestycyjny (EFI), który jest instytucją wspólnotową specjalizującą się w zapewnianiu kapitału ryzyka i instrumentów gwarancyjnych dla MSP¹³.

Środki uruchomione na lata 2007-2013 w ramach CIP są przeznaczone na wspieranie wszystkich form innowacji, jakie krzewią przedsiębiorstwa z sektora MSP. CIP przyczynia się do zwiększenia konkurencyjności i poziomu innowacyjności europejskich przedsiębiorstw oraz do rozwoju społeczeństwa wiedzy, w tym do zrównoważonego rozwoju opartego na harmonijnym wzroście gospodarczym¹⁴. Jest to instrument, który ma na celu ułatwić możliwość finansowania nowych przedsięwzięć oraz sprzyjać rozwojowi już istniejących poprzez tworzenie zachęt do inwestowania w innowacyjne przedsięwzięcia. Wiceprzewodniczący Komisji Günter Verheugen, odpowiedzialny za sprawy przedsiębiorstw i polityki przemysłowej, stwierdził, iż: „CIP skupia szereg europejskich działań w jeden kompleksowy program, którego celem jest zwiększenie europejskiej konkurencyjności oraz innowacji. Jest to bezpośrednia reakcja na wezwanie lizbońskie, ukierunkowane na pobudzenie wzrostu gospodarczego oraz tworzenie nowych miejsc pracy”¹⁵. Warto zatem jednoznacznie podkreślić, iż zadanie Programu ramowego na rzecz konkurencyjności i innowacji (CIP) nie jest proste, odnosi się bowiem do wszelkiego typu działań, które są zorientowane na zwiększanie konkurencyjności przedsiębiorstw, w szczególności mikro, małych i średnich firm,

¹³ Wniosek dotyczący decyzji parlamentu europejskiego i Rady ustanawiającej program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (2007-2013), Bruksela 2005, s. 6.

¹⁴ Decyzja nr 1639/2006/We Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 2006 r., ustanawiająca Program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (2007-2013), Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, L 310/15.

¹⁵ Agreement on new € 3.6 billion „competitiveness and innovation programme”, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-06-716_en.htm?locale=en (25.10.2012).

promowanie wszelkich form innowacji, tworzenie społeczeństwa informacyjnego oraz promowanie rozwoju efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii. Budżet programu to ponad 3,6 mld EUR, z tego 1,130 mld EUR stanowi komponent „Instrumenty Finansowe dla MSP”. Program ma charakter uzupełniający do programów polityki spójności oraz unijnych programów badań i rozwoju.

Tabela 3

CIP 2007-2013

Cel	<ul style="list-style-type: none"> – zwiększanie konkurencyjności przedsiębiorstw, w szczególności małych i średnich przedsiębiorstw, – promowanie innowacji, w tym innowacji ekologicznych, – przyspieszenie tworzenia konkurencyjnego, innowacyjnego społeczeństwa informacyjnego o charakterze integrującym, – promowanie wydajności energetycznej oraz odnawialnych źródeł energii we wszystkich sektorach, w tym również w sektorze transportu
Programy szczegółowe	<ul style="list-style-type: none"> – program na rzecz przedsiębiorczości i innowacji (EIP), – program na rzecz wspierania polityki w zakresie technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT), – program „Inteligentna Energia dla Europy” (IEE)
Budżet	– finansowa kwota referencyjna dla realizacji programu ramowego wynosi 4 212,6 mln EUR
Wspólnotowe instrumenty finansowe dla MSP	
Instrument na rzecz wysokiego wzrostu i innowacji w MSP (GIF)	<ul style="list-style-type: none"> – wspieranie innowacyjnych MSP o wysokim potencjale wzrostu, w szczególności zajmujących się badaniami i rozwojem oraz innymi innowacyjnymi działaniami, – składa się z dwóch elementów: GIF1, który obejmuje inwestycje realizowane we wczesnej fazie rozwoju przedsiębiorstwa, oraz GIF2 obejmujący inwestycje na etapie ekspansji i dokonujący inwestycji w wyspecjalizowany kapitał ryzyka, które z kolei dostarczają quasi kapitał własny lub kapitał własny innowacyjnym MŚP o wysokim potencjale wzrostu w fazie ich ekspansji
system poręczeń dla MSP (SMEG),	<ul style="list-style-type: none"> – dostarczanie kontrgwarancji lub, o ile to możliwe, współgwarancji na rzecz programów gwarancyjnych działających w kwalifikujących się krajach, – dostarczanie gwarancji bezpośrednich na rzecz wszelkich innych właściwych pośredników finansowych
system rozwijania zdolności MSP (CBS)	<ul style="list-style-type: none"> – poprawa specjalistycznej wiedzy o funduszach inwestujących w innowacyjne MSP lub MSP wykazujące znaczny potencjał wzrostu w zakresie inwestycji i technologii – zwiększanie podaży kredytów dla MSP poprzez wzmacnianie procedur oceny wiarygodności finansowej w ramach kredytowania MSP

Źródło: *Wniosek dotyczący decyzji parlamentu europejskiego i Rady ustanawiającej program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (2007-2013)*. Bruksela 2005, s. 27-36.

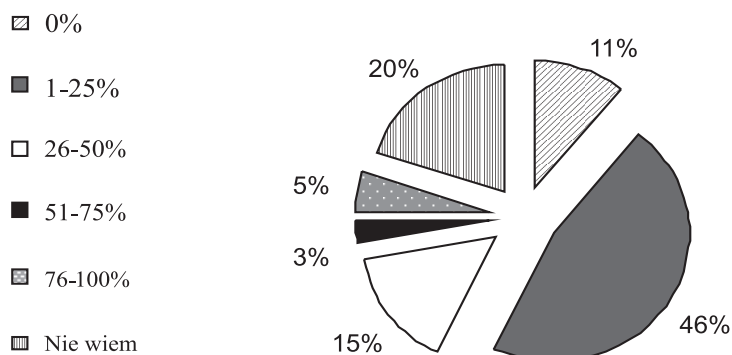
Innowacje i innowacyjność są uznawane za jeden z najbardziej progresywnych czynników rozwoju i wzrostu gospodarczego. Program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (CIP) służy intensyfikacji działań proinnowacyjnych głównie poprzez usprawnienie procesu finansowania projektu innowacyjnego. Realizowanie projektów innowacyjnych w polskiej rzeczywistości gospodarczej nie jest łatwe przede wszystkim z uwagi na ograniczone źródła pozyskania niezbędnego kapitału.

4. Program Ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (CIP) – efektywność

Problematyka budowania gospodarki opartej na wiedzy, kwestie badań, innowacji, transferu technologii i informatyzacji mają ogromne znaczenie dla gospodarki. Ze względu na szereg barier, które determinują działalność innowacyjną polskich przedsiębiorstw, istnieje potrzeba identyfikacji działań, mogących pomóc w ograniczeniu tego negatywnego oddziaływania. Programem szczególnie ważnym dla międzynarodowej konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw w Polsce jest Program Ramowy na rzecz Konkurencyjności i Innowacji (CIP).

Przedsiębiorcy mają szansę poprawić swoją pozycję konkurencyjną oraz finansową za sprawą realizowanych projektów innowacyjnych. Literatura przedmiotu wskazuje bowiem, iż powodzenie inwestycji innowacyjnych przynosi konkretne korzyści finansowe w postaci wzrostu sprzedaży, zwiększania zysku lub redukcji kosztów. Ponadto jest źródłem przewagi konkurencyjnej i sprawia, że firma może zaoferować nabywcom coś, czego nie oferują firmy konkurencyjne. Ważne jest także to, że przyczynia się do poprawy wizerunku przedsiębiorstwa. Wyrażono też opinię, że sukces inwestycji w innowacje przynosi poważne korzyści, ale jednocześnie ich niepowodzenie jest źródłem poważnych problemów¹⁶.

¹⁶ M. Juchniewicz, B. Grzybowska: *Innowacyjność mikroprzedsiębiorstw w Polsce*. PARP, Warszawa 2010, s. 40.

Rys. 1. Innowacje a obroty firmy*

* Badanie zostało przeprowadzone przez TNS Political & Social at the request of the Directorate-General for Enterprise and Industry od 16 lutego do 7 marca 2012 r. w ponad 9500 losowo wybranych firm z 27 państw członkowskich UE.

Źródło: *Innovation in the Public Sector: Its Perception in and Impact on Business*, „Flash Eurobarometer” 2012, 343, s. 7.

Na podstawie przeprowadzonych badań uzyskano niezwykle ciekawe wyniki, które świadczą o zasadności wprowadzania rozwiązań innowacyjnych. Systematyczne wdrażanie nowych produktów czy procesów, poparte działaniami w obszarze organizacji i marketingu, wpływają na pozycję ekonomiczną przedsiębiorstw. Niespełna połowa (46%) badanych, po wprowadzeniu rozwiązań innowacyjnych, zaobserwowała wzrost obrotów przedsiębiorstwa o 1/4. Brak możliwości pozyskania środków ze źródeł zewnętrznych nie sprzyja jednak możliwościom realizacji polityki proinnowacyjnej w przedsiębiorstwach.

Program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (CIP) stał się w dobie obecnego okresu programowania jednym z najważniejszych elementów realizacji polityki innowacyjnej. Za sprawą tego instrumentu (według danych Komisji Europejskiej) do końca 2010 r. z instrumentów poręczeniowych CIP skorzystało prawie 110 tys. małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) zatrudniających 415 tys. osób. Dodatkowo udzielono kredytów i pożyczek na łączną kwotę ponad 6,9 mld EUR. Średnia kwota kredytu jakiego udzielano przedsiębiorcom wyniosła 57 tys. EUR (w przypadku mikroprzedsiębiorstw 11 tys.). Ułatwienia jakie otrzymują przedsiębiorcy polegają m.in. na: udostępnieniu finansowania, w tym – nowo powstającym podmiotom, braku opłat za poręczenie, wydłużaniu terminów finansowania, obniżania wymogów w zakresie: zabezpieczeń, wkładu własnego, wy-

maganej dokumentacji¹⁷. W ramach tego komponentu firmy mogą skorzystać z instrumentów finansowych o charakterze kapitałowym (GIF) i poręczeniowym (SMEG). W ramach GIF kapitał trafia do innowacyjnych MSP, ułatwiając im rozpoczęcie i rozwój działalności, wprowadzenie produktów i usług na rynek czy prowadzenie działalności B+R.

Instrumenty finansowe programu ramowego na rzecz konkurencyjności i innowacji (CIP) zdołały przyciągnąć inwestycje warte ponad dwadzieścia razy więcej niż wkład z budżetu UE18, nie są jednak w stanie sprostać zapotrzebowaniu. Fachowa wiedza i pozycja na rynku Grupy Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EBI) w zarządzaniu tymi instrumentami finansowymi przyczyniły się w dużej mierze do ich sukcesu. Projekt Komisji dotyczący zmian rozporządzeń finansowych ma ułatwić w przyszłości realizację tego typu programów¹⁸.

Podsumowanie

Ważnym aspektem funkcjonowania współczesnych przedsiębiorstw są innowacje. Brak ingerencji w sferze podejmowania rozwiązań innowacyjnych w polskich firmach może zaowocować licznymi bankructwami, likwidacjami rodzimych przedsiębiorstw, wzrostem bezrobocia, spadkiem dochodów państwa, wzrostem podatków oraz zwiększeniem dysproporcji pomiędzy regionami. Nie jest jednak tajemnicą, iż realizacja projektów/pomysłów innowacyjnych w polskich realiach nie należy do zadań prostych z uwagi na ograniczone możliwości w pozyskaniu finansowania.

Program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji sprzyja promowaniu konkurencyjności przedsiębiorstw europejskich poprzez wspieranie działalności innowacyjnej. Głównym jego celem jest ułatwienie lepszego dostępu do środków finansowych, koniecznych do wdrożenia projektów innowacyjnych. W czasie obecnego okresu programowania stał się dla europejskich przedsiębiorców jednym z efektywniejszych i korzystniejszych narzędzi finansowania innowacji, głównie za sprawą wspólnotowych instrumentów finansowych dla MSP. Wdrożenie programu CIP wymaga zastosowania różnych instrumentów wykonawczych (instrumenty finansowe, projekty, sieci, działania analityczne itp.), które mogą być wykorzystane w poszczególnych programach szczegółowych. Przedsiębiorstwa są wspierane przez liczne wspólnotowe instrumenty finansowe.

¹⁷ http://www.cip.gov.pl/index.php?p=new_p&idg=mg,1&id=692&action=show (26.10.2012).

¹⁸ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego..., op. cit., s. 15.

Instrument na rzecz wysokiego wzrostu i innowacji w MSP wspiera ofertę kapitału załączkowego i startowego dla MSP w fazie początkowej oraz nowo wprowadzoną przez CIP ofertę dalszego finansowania w fazie rozszerzania działalności. Natomiast system poręczeń dla MSP ułatwia im dostęp do finansowania wierzycielskiego (w formie pożyczki lub leasingu), mikrokredytów i funduszy własnych lub quasi-kapitałowych (quasi-equity) instrumentów inwestycyjnych. Mechanizm ten zawiera nowy instrument sekurytyzacji portfela pożyczek bankowych, pozwalający MSP na zmobilizowanie dodatkowych środków finansowania przez pożyczkę¹⁹.

FINANCING OF INNOVATIVE IDEAS SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES IN THE EXAMPLE COMPETITIVENESS AND INNOVATION FRAMEWORK PROGRAMME (CIP)

Summary

Small and medium-sized companies which want to be competitive they need to invest in innovation. Implementation of innovative ideas is not easy, as companies face a number of problems which impede or suspend its implementation. Most limiting factor in this issue is the problems of raising capital, which is particularly difficult to obtain for new and innovative companies. The solution to these difficulties is proposed by the European Union: Competitiveness and Innovation Framework Programme (CIP).

The purpose of this article is therefore to analyze and evaluate the effectiveness of one of the tools of innovation policy of the European Union: Competitiveness and Innovation Framework Programme (CIP)

¹⁹ www.europa.eu.